

Szilágyi Miklós

'906-ba én három hétig a szűrű közepin álltam

Éngem 13 esztendő s koromba, mikor elhattam az iskolát – nem nagy gyerek vótam –, az apám felül tetett a lóra:

– Na – aszongya –, hajtsad a lovat! Most mán nem fogadok kocsist, hanem te leszel a kocsis.

Tavasszal, mán mikor szántani lehetett, felül tetett a ló hátára, hogy onnan hajtsam a lovat. Nem nagy csomó vótam, észre se vette a ló, hogy én rajta ülök. Onnan hajtottam a nyergesről, ídesapám meg az ekét tartotta. Mer' ngy lúval szántottunk: hátul a balszűlő vót a nyerges, a mellette való a rudas, aután vót az ostorhegyes és a gyeplős – így vótak elnevezve abba az időbe. A két első be vót gyeplűzve, oszt avval igazgattam, hogyha fordultunk, máskor nemigen kellett, csak mikor kiírtünk a föld vígire, a másik ódalon meg megfordultunk.

Úgyhogy abba az időbe mán mindent dógoztam. '906-ba, emlékszek, jó termis vót, sok búza lett akkor: 90 vontatónk lett Göröngyösön! Olyan boglyák vótak ezek, úgy hítták: vontató. Nem kötöttük be abba az időbe: villával gyűtöttünk, oszt boglyába raktuk. Apám, meg egy másik ember, arató, kaszálták, én meg villával gyűtöttem. Amit egy villával fel lehetett venni – nagyobb, mint egy kive búza –, raktam petrencébe, úgy híttuk abba az időbe. Egisz nap amit lekaszáltunk, úgy vótak petrencébe. Mikor oszt este megvacsoráztunk, ídesapám meg a másik arató boglyába rakták. Úgy hítták, hogy derekaznak. Bederekázták, én meg húztam közbe a gereblyét. Másnap reggel oszt összeszedtük a gereblyézist, azt a hegyibe raktuk azoknak a boglyáknak: behegyeztük. Meg sodrott kötelet csináltunk abból a búzából – még akkor lehetett sodorni, nem száradt annyira meg, reggel harmatos

vót – oszt minden boglyát, ahogy behegyeztük, lekötöttük két kötéllel.

Ez osztán ott maradt, míg rá nem került a sor a nyomtatásra. Mer' én még akkor '906-ba, meg még öt esztendőbe egymás után, lóval nyomtatam ott Göröngyösön! Az a határrisz olyan szikesfajta föld vót, oszt ami ott termett, az apám mindig ott nyomtatta el a föld vígin. Ott csináltunk szűrűt. Azt úgy csináltuk, hogy kimírtük körülbelől... Attúl függött, hogy 2 lova, vagy 4 lova vót az embernek – 2 lúval kisebb is megfelelt. Megkapáltuk a talót, elegyengettük, oszt lelocsoltuk. Vót a szomszédba kút, a tanyába, vagy ha vót az útmenti árokba víz, onnan hordtunk vederral, oszt szíjjellocsoltuk, utána meg szalmával leterítettük. Mikor megvót az a terület csinálva, szalmával leterítve, akkor rá a lovat: abba a lágy földbe beletapostattuk a szalmát. Addig jártunk, míg olyan kemény lett a teteje, mint az asztal. Jó száraz idők vótak, mikor csináltuk!

Arra ágyasztunk... Mer akkorra mán be vót vontatva az a boglya. Nem raktuk szekérre! Vót az a csámesz: olyan lapos, kis kereke vót, na, olyasmi vót a vontató, csak könnyen szíjjel lehetett venni. Elébb keresztbe dugtunk két rudat, a másikat hosszára, osztán az első kerék csak olyan magas vót, hogy amikor húztuk, íppencsak felemelte a boglyát. Így vittük befele a boglyát: behúztunk lúval a szűrű szílibe. Aszontuk, hogy vontatunk. Annyi boglyát, amit egy nap el tudtunk nyomtatni, annyit behúztunk. Úgy vót csinálva a szűrű, hogyhát a boglyák megférték ott mellette. Körülbelől 3–3 boglyát tettünk eccer az ágyásba, oszt 6 boglyát vontattunk be.

Reggel, mikor felkeltünk, mondjuk, mán be vót vontatva:

– Na, jó idő lesz! – hozzáfogtunk ágyazni.

Úgy híttuk, hogy ágyást csinálunk. Lehetőleg úgy csináltuk, ahogy a bog-

lyát megbontottuk, hogy a búzának a feje befele essik. Mer' az a boglya úgy vót meg is rakva: nem zilálták az emberek szíjjel, hanem ahogy villaszámra vót, úgy rakták. Arra ügyeltünk osztán, hogy lehetőleg felül legyik a feje.

Mikor osztán beterítettük a szűrűt, hozzáfogtunk: rá a lovat! '906-ba én három hétig a szűrű közepin álltam abba a nagy melegbe! Hajtottam a lovat körbe-körbe mindig az ágyásba.

Úgy ment mán a', tudta a járást! Mínt a cirkuszi ló, úgy tudta, hogy kell menni. Vót a vezérlő... szóval az első két lónak fogtam a kötőféket, a másik kettő meg hozzá vót kötve az elsőhöz'. Mikor a ló egyet fordult, én is líptem egyet: én is mentem mindig körbe, körbe. Olyan nagy vót az ágyás, hogy kis kört csináltunk a lúval, kis köröket, sorba, sorba, úgy hogy a közepit minden fordulóra írte.

Sose felejttem el, mer' meguntam. Borzasztó melegem vót abba a nagy szalmába állni naponta. Soha egy szem felleg nem vót az égen. Kírtem az Istent:

– Csak lenne mán egy jó eső, hogy kipihenhetném magam!

'906-ba nem vót eső. Nem is lett tengeri! Sok búza vót, de tengeri nem vót...

ót osztán olyan is, mikor jött egy nagy eső. Azt meg úgy híttuk: medve. Medvét fogtunk! Nem tudta az ember, hogy mit csinálják vele, mer' nem vót kisen, nem vót lejáratva rendesen. Aután osztán azt csináltuk vele, hogy lehúztuk a szűrű szíli-re. Mer' a szűrűt az eső után mindig újra kellett csinálni: szalmával leteríteni és újratapostatni. Megállt azon a víz, sár lett belőle... Azír' mondták, hogy „medvét fogtunk”, mer' nehéz vót ám húzni azt a vizes szalmát, búzával, mindennel! Cimbáltuk ott, keserves munka vót...

Na, '906-ba – mondom – nem vót

egy csepp eső se. Három hétig hajtottam ott körbe – körbe a nígy lovat. Apámék meg – avval a másik emberrel – forgatták. Lejárattuk, mikor egy kicsit szalmásodott a teteje, akkor megfordították. Ágyazva is egyik ódalra vót, aztán megforgatták, meg vissza is forgatták, mikor megin megjárattuk. Ha harmadikszor megjárattuk, akkor már szalmás vót a teteje. Favillával dógoztunk mindig, a tótoktúl vettük, úgy hordták ide a vásárba. Ebbe a szűrűbe... a vasvillával felbökte az ember, osztán poros lett... Úgyis poros vót, mer' az is megesett, hogy a lú kível ment a szűrűn, lelípett, oszt felrúgta a port.

án mikor a harmadik járatás megvót, lekaparták a szalmát. Még eccer megjárattuk, akkor osztán leforgatták körbe: rázták a favillával, tolták körbe, körbe – addig, míg a szilire ki nem jutott minden szalma. Mikor le vót szalmázva, akkor meg – vótak nagy gereblyék, vót neki nígy nagy görbe foga – avval oszt legereblyéltük. Azt mindig rázni kellett: az apró búza meg a törek – minden kihullott a foga közt. Mikor a gereblye már nem fogott szalmát, akkor pedig a gereblye fokával toltuk. A szilin vót egy hely csinálva neki – garmadának neveztük – oda toltuk ki a gereblye hátával. Meg vót egy nagy vesszőseprű: separták utána össze.

A szűrűre annyira kellett vigyázni, hogy íccakára is betakartuk, nehogy valami írje. Mer' úgyis sokszor egy kis föld–morzsa–mi akadt bele... Még az én gyerekkoromba, amit megőrettünk búzát, azt mindig megmostuk! Gondoltuk: na, mennyi szükséges, azt megmostuk a kútnál. Odavittünk egy nagy hordót, osztán abba kavartuk. Az ocsúját, a szemetesit lehántuk rúlla, a többit meg szitával kiszedtük a hordúból. Ponyvára teregettük – vótak olyan nagyponyvák – osztán olyan jó meleg időbe egy nap megszáradt. Vót az a vastag fogú gereblye, fábúl, hogy ne akadódik bele a ponyvába, viszont a búzát megmozgatta erre, arra – na, evvel forgatták a gyerekik meg az asszonyok. Reggel megmosták, egész nap kint vót a napon, másnap oszt mehettek a malomba...

Nade: elébb még, ahogy a nyomtatás megvót, jött a rostálás. Minden embernek nem vót magának rostája, hanem vótak olyan szegényebb emberek, aki bírt egy rossz lovat tartani, meg megbírt venni egy rostát, ezek oszt elgyöttek.

– Na, Jóska bácsi, ekkor meg ekkor jöjjük, oszt rostálunk!

Rendesen úgy ment a dolog, hogy estére jött mindig a rostás: íccaka rostáltunk. Hűvösebb is vót, meg szél nem fútt, csendesebb idő vót íccaka. Három ember kellett ehe' a rostálásho': egy hajtotta, az öreg – aki a rostás vót – a' meg igazgatta, hogy hogy folyják – mer' szalmás, minden vót, mikor a legelső rostálást csináltuk –, a harmadik ember meg hordta, vitte ide meg oda. Két sorral mindig meg kellett rostálni, míg osztán zsákba lehetett szedni. Még akkor se vót olyan tiszta, csak akkor már tűrhető vót. Ez a rostás ember osztán, úgy emlékszek, hogy nyócvanadán rostált: minden 80-dik víka az övé lett. Hát egy-két víka búzát keresett egy nap. Meg a lovát is jóltartotta, mer' a garmadát etette, meghát ű is kosztot kapott. – Nem olyan nagy fizetése vót.

Hát így ment ez a nyomtatás... Az vót a helyzet, hogy az én apám olyan maradi ember vót: nem nagyon szerette a gépet. Itt a szomszédiba, a városban, csíplőgépe vót egy embernek, aszongya:

– Hordja be, Lukács bátyám, elcsípelem én úgy is, hogy ingyen!

– Nem hordom én! Hát akkor mink micsinálunk? – azt felelte.

Ű ilyen ember vót.

Azt már nem tudom megmondani, arra nem emlékszek, mikor nyomtattam legutójjára, de vót még ez kísőbbet is. Mer' az apám apóssának vót egy tesvíre, oszt annak a földjít is dógoztuk felibe – annak a tanyáján is csináltunk szűrűt. Meg egy Illésy nevű embernek a tanyáján is eccer: közel vót hozzánk, oszt annak a tanyaudvarára hordtuk. Csak könnyebb vót ott a tanyánál: lehetett itatni, minden, vót kút. Meg nekünk is könnyebb vót: hűvösebb vót a tanya mellett, mint a szabadba. De vót osztán a Szórfűbe is, hogy ott nyomtattuk el a helyszínen, emlékszek rá: apámnak vót egy jántesvíre, annak vót három családja, oszt azoknak a földjő-

ket is mink csináltuk, oszt ott nyomtattuk el az ű búzajokat is, meghát a miénket is, ami ott vót a Szórfűbe. Szóval nem is tudom már, hogy meddig nyomtattunk, mer akkor már csak olyan helyt nyomtattunk, ahunna nem vót érdemes behordani: mindenhe' messzi vót. Iszen már '906-ba is csak a' arra valót, a göröngyösit nyomtattuk el lúval! Ami emerre vót, szanaszfíjel, földünk, aztat bekötöttük mink is, keresztbe raktuk, osztán behordtuk.

Ebbe az időbe már, mikor learattunk, hozzáfogtunk hordani, mink hét-számra midnig a szekéren vótunk. Jöttünk, mentünk mindig. Pedig hát ami kicsink vót, azt se csak egyhelyt csípeltük el. Ami – mondjuk – Szórfűbe, a fegyverneki határnál vót, meg Göröngyösön az iskolánál, az egyiket nem hordtuk a másik helyre. Itt valahun a város alatt, ahun mind a két helyrül közelebb írúik, valamék lógerbe, vagy olyan embernek a földjire, aki itt vót közel, oszt megengedte: 15–20 ember ott összehordta, odament a csíplőgép, oszt elcsípelte. Így csináltuk. Vót egy mostoha-nagyapám, azoknak itt az Igarióba tanyájok vót, legtöbbet oda hordtunk, ami erre szíjjelvaló földünk vót...

e ez a nagyapám még Csorbárúl is ide hordta be az Igarióba! Egyik nap eccer fordult, másnap kéccer az őt lúval. Három hátul vót, kettő elől, úgy vót befogva... Belső-Csorbárúl kéccer tudtak fordulni, Külső-Csorbárúl – ott is vót földje, Szockonán – onnan csak eccer. 25 keresztet felraktak eccerre! De az nagy szekér vót ám, maga egy iga vót! Egy ember nem bírta maga megfordítani, olyan nehéz vót az a nagy vasas szekér. Na, a fia – ídesapámnak az öccse – már két szekeret csináltatott, oszt kétfele fogták a lovat, két szekérral hordtak. Két lú után már csak 10–12 keresztet lehetett...

Amíg hordtunk, földt ítélt nem nagyon ettünk: nem vót alkalom rá. Mer' idehaza se tudták, hogy mikor vagyunk az asztagnál! Kis száraz szalonna, azon vótunk egész héten. Na meg vót itt, ismertem parasztagzákat, hogy itt vót

a kevi útfélen a tanyája, oszt a karcagi földrül is idehordta a termínt mindet – na, a' még a eselédeket lefeküdni se hatta sose, mindig úton vótak!

– Hazajöttetek? Egyetek! – ű megítette a jószágot, osztán: – Na, ha lehántátok, menjetek vissza!

Karsai Isván bátyám, itt lakott nem messzi, arató vót nála, elmesélte sokszor... Kimentek a karcagi fődre, meg rakodtak, de: mind a ngy lú lefeküdt a hámba! Aszongya neki:

– Hallod, Isván, fekdjünk le mink is egy kicsit! Nízzed, milyen szípen fekszenek ezek!

Lefeküdtek, oszt elaludtak, úgyhogy 8 óra tájba ébredtek fel: mán a hasokra sütött a nap.

– Na – aszongya –, most lesz nemúlass! Azúta mán biztosan odamentek amazok, oszt megmondták az öregnek, hogy itt alszunk... – mer vót két ökre is, avval másik két ember járt.

– Hát – aszongya – ahogy jönnek hazafele, látják arra bent a düllő derekán, hogy ott fekszik két ökör. Azoknak meg bement az ökre oda, ott lefeküdt, azok meg a deríkba aludtak mind a ketten! Ilyen dógok történtek ezelőtt... Mer': aszonta, hogy akkor sokáig tart a munka, ha alszanak! Alhatnak a szekéren, váltják egymást – mikor megrakták a szekeret, akkor mán puhább vót, lehetett egy kicsit aludni...

Na osztán, mikor csíplőgéppel csíptünk, az aratás is máskípp ment! Eleinte még ment – nem tudom meddig, egy pár évig –, hogy rendre vágták a búzát, oszt villával szedtük a mar-

kot... Emlíkszek rá: Igarióba arattunk eccer, ídesapám vót az egyik arató, vót neki egy mostohasógora, az aratott vele, meg vót egy másik gyerek is marikverő – na, akkor még rendre vágták, mink meg villával toszítottuk össze. Mikor egy kívíre való vót, kötelet csináltunk, letettük, oszt kötöttük bele. Ott ment el egy ember – parasztember vót, nem tudom, kinek hítták – aszongya:

– Ezek jó marikverők, mer' nem hagyják megszáradni a kötél vígít!

rra mondta, hogy nem takarosán csináltuk. Úgy kénc, hogy a kötél vége lássík, mink meg behajtottuk, a' meg szíjjelment, úgyhogy kaparni kellett sokszor össze.

Én osztán míg a 18 évet be nem tötöttem, marikverő vótam. Idesapámnak körülbelől olyan 20–22 kishód vetíse vót, oszt ebbe mindig két kasza vót... Most jut eszembe: legelébb – akkor 13 esztendős gyerek vótam – ídesapám fogadott még mellém egy olyanidős gyereket, mint én, ketten vertük a markot ídesapám után, ketten tettünk egy számot, az aratónak meg külön vót megint egy marikverője. Azután, hogy erősödtem, minden nyáron magam vótam marikszedő, egészen míg a 18 évet be nem tötöttem. Aután meg mindig arató vótam: kaszáltam. Mán akkor annyira tudtam kaszálni, hogy kalapálni is én kalapáltam, még az apámét is.

– Kalapáld meg az enyímet is! – oszt addig szundított egyet.

Kísőbbet oszt rávágtuk. Rájöttek, hogy takarosabban lehetett úgy dógoz-

ni, mint villával. Összeszedte az ember, oszt úgy tette le takarosán. Azután oszt sokhelyt mán jányok is szedtük a markot. Minállunk mindig fiú vót, ján marikverő sohase vót. Csak ahun – mondjuk – 3–4 pár arató vót.

Na még az, hogy én vótam gyerekkorom óta mindig a szakács, mer' ídesapám nem szeretett főzni. Mikor kijártunk dógozni, oszt az útfélen megálltunk lúval–szekérrel, kapáltunk vagy arattunk, vagy nem tudom, mit csináltunk, a vasfazikat mindig vittük, osztán ídesapám:

– Főzzél valamit mán!

Főztem osztán... Idesapám mindig levest ett vóna, leginkább lebbencset főztünk levesnek. De főztünk öregem is lebbencset, meg kását is főztünk: sár-gakását, köleskását – sokat.

Annak a vasfaziknak a fülire vót egy rongy kötve – a' vót a vasfaziktü-rülő – evvel a kis piszkos ronggyal kitürültem. Hoztunk a szomszíd tanyából egy hónalj szalmát, vót főzőfa... A szél meg fútt! Fútta a szalmapernyét, de sokszor belekavarta a vasfazikba – megettünk mink annyi pernyét!

Szalonnát aprítottam bele, megpörköltem, oszt úgy főztem a lebbencset. Nem jó a lebbencs, ha nem szalonnát pörkölnek alá. Az a valódi! Ném is tudnak mámma jó lebbencset főzni... Ma is szeretem a lebbencset, de amit én főztem, meg se közelíti ez, amit itthon főznek.

Részlet egy 100 éves kisújszállási gazda emlékezéseit feldolgozó könyvből. Elmondta Szabó Lukács (született 1892) 1988-ban.